

Työväen huoltoa koskevasta lainsäädännöstä.

Toivo J. Komsio.

Selvää rajaa huoltolainsäädännön ja muun lainsäädännön välillä ei ole, mutta esittelen tässä nyt säännöksiä, joiden itse katson tavalla tai toisella kuuluvan työväen huollon alaan. Mihinkään täydellisyyteen en voi tämän esitykseni puitteissa pyrkiä, mutta jotakin hyötyä toivon esityksestäni kuitenkin olevan.

Aloitetaan 1. 6. 1922 annetusta työ sopimus laista (N:o 141), jossa on huoltolainsäädäntöön kuuluvia kohtia.

Kuulee joskus, vaikka on kysymys miehestä, joka on ollut toisen töissä, sanottavan, ettei hänen kanssaan ole mitään työ sopimusta tehty. Tämä on, ehkä joitakin aivan harvinaisia poikkeuksia lukuunottamatta, erehdys. Sopimus voi nimittäin syntyä niin monella tavalla, etteivät sitä kaikki aina huomaakaan. Valaisempaa asiaa esimerkiksi: Poika A seisoo raitiotiepyssäkällä, vaunuja pysähtyilee ja takaovet rapsahtelevat auki, ne merkitsevät tarjouksia Pojan kuljettamiseen, sanomalehdissä aikoinaan ilmoitetusta maksusta, niin pitkälle kuin kunkin linjan tietä riittää. Poika hylkää ykkös-, kakkos-, kolmos- ym. vaunujen tarjoukset, mutta nousee M-merkiseen vaunuun. Se merkitsee hänen puoleltaan tarjouksen hyväksymistä ja siis myös sitoumusta kuljetusmaksun suorittamiseen. Syntyy sopimus ja oikeussuhde Pojan ja Helsingin kaupungin liikennelaitoksen välille sanaa puhumatta, saati sitten asiasta kirjaa tekemättä.

Työ sopimuslain 13 §:ssä on säännös, joka kuuluu: *»Jos työ sopimuksen ehtoja ei voida toteensaattaa, noudatettakoon siinä kohden paikkakunnan tapaa ja sellaisessa työssä tavanmukaista menettelyä.»* Ja mainittakoon, että tuo säännös tulee lain 12 §:n mukaan sovellettavaksi palkan maksussa myös silloin, kun sopimuksen ehdot on kyllä toteennäytetty, mutta tuomioistuimien johon asia on jommankumman sopimuspuolen toimesta saatettu, katsoo, joko a) että toinen sopimuskumppani on käyttäen hyväkseen toisen hädänalaista tilaa, tietämättömyyttä tai ymmärtämättömyyttä sopimuksessa edustanut itselleen tai toiselle sellaista hyvitystä, joka ei ole oikeassa suhteessa sovittuun työhön, taikka b) että sopimus muuten on tehty ehdoilla, jotka olivat ilmeisessä ristiriidassa paikkakunnan tavan tai sellaisessa työssä tavallisesti noudatetun menettelyn kanssa. Nämä säännökset ovat vain puoleksi työväen huoltoon kuuluvaa. Huoltoa ne ovat sikäli, ettei työnantaja siis saa käyttää hyväkseen työmiehen hätää tai ymmärtämättömyyttä teettääkseen töitä ilmeisillä alipalkoilla, mutta muuta ne ovat sikäli, ettei työmieskään saa kiskoa työstään mitä tahansa sellaisessa pakko-tilanteessa, mihin työnantaja on jonkun luonnonkatastrofin tms. takia yhtäkkiä joutunut.

Huoltoon selvästi kuuluvaa on työ sopimuslain 14 §, joka nykyisessä sisällössään, minkä se on saanut 21. 4. 1939 annetussa laissa, kuuluu:

»Työnantajan tulee työssä asianmukaisesti ottaa huomioon työntekijän terveyden ja työkyvyn säilymisen sekä niin järjestää työ, että työntekijä saa tarpeeksi aikaa lepoa, virkistystä ja kehitystä varten ynnä kansalaisvelvollisuuksien täyttämiseen¹⁾.

Vähintään kerran viikossa, etupäässä sunnuntaisin, on työntekijälle myönnettävä kohtuullisen pitkä aika yhtäjaksoista vapautta työstä.

Ehto, jolla supistetaan työntekijälle tämän pykälän mukaan tulevaa oikeutta vapaa-ajan saamiseen, on mitätön.

Työntekijälle, joka omasta tahdostaan on tehnyt joko ylitöitä tai työtä vapaa-aikanaan, on työnantajan suoritettava kohtuullinen lisäpalkka, ellei lisäpalkan määrästä ole erikseen säädetty.»

Huoltoa koskevat tavallaan myös seuraavat 17 ja 18 §:n säännökset:

»Ellei toisin ole sovittu, on työnantajan maksettava työntekijälle hänen palkkansa työn päätyttyä. Jos työn toimittaminen kestää neljätoista päivää pitemmän ajan, on työntekijä kuitenkin oikeutettu säännöllisin ajanjaksoin, vähintään kaksi kertaa kuukaudessa, nostamaan suorittamaansa työtä vastaavan osan palkasta.

Jos rahapalkka on laskettu ajalta, on se maksettava vähintään kerran kuukaudessa. Palkka, joka lasketaan päivältä tai sitä lyhemmältä ajalta, on maksettava ainakin kaksi kertaa kuukaudessa.

Luonnossa maksettava korvaus on suoritettava sen laadun ja paikkakunnan tavan mukaan.

Jos palkanmaksu työsuhteen päättyessä ilman laillista estettä viivästyy, olkoon työntekijällä oikeus saada odotuspäiviltä täysi palkka, kuitenkin enintään kolmelta päivältä.

Palkan maksaminen on toimitettava työpäivänä työajan päätyttyä ja työn paikalla taikka sen läheisyydessä, ellei toisin ole sovittu.

Välipuhe, jolla sidotaan työntekijää palkkansa vapaassa käyttämisessä, olkoon mitätön, ellei se koske veroja tai suorituksia lain mukaan perustettuihin työväen apukassoihin, jotka tarkoittavat yksinomaan työntekijäin etua.»

Huollon alaan voi laskea myös 19 §:n, joka kuuluu:

»Jos palkan määrä riippuu mittauksesta, punnitsemisesta tai muusta laskutavarasta, joka tarkoittaa työntuloksen paljouden tai arvon määräämistä, on asianomaisilla työntekijöillä oikeus itse tai keskuudestaan valitsemainsa enintään kolmen edustajan kautta olla siinä läsnä tai tutustua siihen kuuluvien asiakirjoihin. Muu sopimus on mitätön.»

Mainittakoon, että 29. 11. 45 annetussa laissa puutavaran työmittauksesta (N:o 1166) tarkoitetaan juuri tätä säännöstä, kun sen 1 §:ssä sanotaan: »Sen lisäksi, mitä työpalkan laskemiseksi tapahtuvasta mittaamisesta muualla on säädetty, on . . . »

Selviä huoltosäännöksiä sisältää 20 §, joka kokonaisuudessaan kuuluu:

»Jos työntekijä sopimuksenmukaisesti on ollut työnantajan käytettävissä, hänen kuitenkin työnantajasta riippuvasta syystä saamatta tehdä työtä, on palkka hänelle maksettava.

Jos työntekijä on estetty työtä tekemästä sairauden tai tapaturman vuoksi, eikä hän ole tautia tai tapaturmaa aikaansaanut tahallisesti tai aiheuttanut rikoksellisella toiminnallaan tai kevytmielisellä elämällään taikka muulla törkeällä tuottamuksella, on työntekijällä oikeus esteen vallitessakin saada palkkansa ajalta, joka on yhtä pitkä kuin työsuhteessa noudatettava irtisanomis-aika, kuitenkin enintään neljätoista päivää. Sama olkoon laki, jos työntekijä työpaikalla tapahtuneen tulipalon, koneen vahingoittumisen tai muun sen-

¹⁾ Siis esim. äänestämässä käymiseen kunnallisissa ja valtiollisissa vaaleissa.

kaltaisen, hänen henkilöstään riippumattoman esteen takia ei ole saanut tehdä työtä.

Työnantaja on kuitenkin oikeutettu 2 momentissa mainituissa tapauksissa palkasta vähentämään sen, mitä työntekijällä hänen poissaolonsa vuoksi työstä on säästynyt tai työntekijä vastaavana aikana muulla työllään on ansainnut tai tahallansa jättänyt ansaitsematta, kuin myös työntekijälle samalta ajalta tulevan lainmukaisen korvauksen työssä häntä kohdanneen ruumiinvamman johdosta tai työntekijän sairaustapauksissa saaman avustuksen sellaiselta apukassalta tai vakuutuslaitokselta, johon työnantaja on työntekijän puolesta suorittanut osakas- tai vakuutusmaksuja.

Jos palkka olisi ollut laskettava suoritettuna työn mukaan, on työntekijä tämän pykälän edellyttämässä tapauksissa oikeutettu saamaan niin paljon kuin hänen asemassaan oleva työntekijä olisi samanlaisesta työstä ansainnut.

Sopimus, jolla supistetaan työntekijälle 2 momentin mukaan tulevaa oikeutta, on mitätön.»

Tämän pykälän kohdalla lienee aihetta seuraaviin kommentaareihin:

Jos asianosaiset ovat sopineet, että työsuhteeseen päätyttyä irtisanomis-aikaa noudattamatta, ei lain mukaan ole velvollisuutta maksaa sairausajalta mitään palkkaa. Mutta työnantajalla on tietysti oikeus sellaisen maksamiseen. Lain sanat, että työntekijällä on oikeus saada sairausajan palkka »kuitenkin enintään» 14 päivältä, älköön liioin harhauttako ketään siihen luuloon, että laki kieltäisi työnantajaa hyvän hyvyttään maksamasta enempiä. Viitataan tässä kohdassa siihen, että valtioneuvosto on 10. 4. 1947 vahvistaessaan »Valtion työssä olevien työntekijäin terveyden ja sairaanhoidon ohjesäännön» tullut siinä luvanneeksi kaikille sellaisille valtion työntekijöille, jotka ovat yksityisoikeudellisessa työsuhteessa, myös metsätöläisille, sairausajan palkkaetuja ym., jotka huikeasti ylittävät sen, mihin lain mukaan olisi velvollisuus.

Huomautettakoon vielä, että työsuhtelaki ei rajoita työntekijän oikeutta sairausajan palkkaan mihinkään kalenterivuosisijuttuihin. Jos mies, joka on talvitöiden aikana sairastunut ja saanut 14 päivän palkan sairausajalta, otetaan kesällä uudelleen töihin ja taasen sairastuu, voi hän saada jälleen 14 päivän sairausajan palkan. Ja jos työnantaja ottaa hänet syksylläkin töihin irtisanomisajasta sopimalla ja taasen uusiintuu sama juttu, niin jälleen on 14 päivän sairausajalta palkka maksettava.

Työsuhtelain 21 §:n 1 mom. kuuluu:

»Työntekijälle palkkaetuina luovutettuna asunnon tulee olla asianmukaisessa kunnossa ja terveydellisessä suhteessa tyydyttävä sekä perheen jäsenten lukumäärään ja sukupuoleen sekä paikallisiin olosuhteisiin nähden tarpeeksi tilava.»

Tuo säännös tarkoittaa oikein vakinaista asuntoa, jossa työntekijän perhekin asuu ja jossa hänellä on omat »mööpkinsä», eikä sellaista tilapäis-asuntoa kuin myöhemmin puheeksi tuleva kämpäläki tarkoittaa. Säännös kai voi joskus tulla metsähallinnonkin alalla kysymykseen. Pykälän toinen momentti koskee renkejä, karjakkoja, sisäkköjä, maalaisapteekkien oppilaita ja farmaseutteja ym. Luettakoon sekin tässä teille itsekullekin tiedoksi ja kotona forstimestarinnan tietoon saatettavaksi sitä toivottavasti vielä ja piankin koittavaa aikaa varten, jolloin valtion metsänhoitajan tuloilla voi palkata emännälle tämän usein niin kovin kipeästi tarvitseman apulaisen:

»Työnantajan tulee antaa työntekijälleen, joka asuu hänen luonaan ja on hänen ruuassaan, sovelias ja riittävä ravinto sekä toimittaa hänelle tarpeellinen sairashoito ensimmäisten neljätoista päivän aikana, sairastumispäivää lu-

kuunnottamatta. Jos tauti tai ruumiinvamma on aikaansaatu tahallaan tai johtunut rikollisesta toiminnasta tai kevytmielisestä elämästä taikka muusta törkeästä tuottamuksesta, olkoon työnantaja oikeutettu palkasta vähentämään, mitä hän on sairaanhoidosta maksanut. Muu sopimus on mitätön.»

Kun ei olla kovin »kranttuja», voidaan huoltoon kuuluvaksi vielä lukea 22 ja 26 §, jotka sisältävät:

»Työnantajan on annettava työntekijälle työaseet ja työaineet, ellei toisin ole sovittu tahi muuta tapaa paikkakunnalla yleisesti noudateta.

Työntekijän on asianmukaisessa kunnossa palautettava työaseet sekä työaineet, joita hän ei ole käyttänyt, elleivät ne ole ilman hänen syytään hävinneet.

Kun työsopimus irtisanotaan tahi kun se päättyy, on työnantajan viipymättä annettava, jos työntekijä sitä vaatii, todistus, joka sisältää ilmoituksen siitä, kuinka kauan ja missä toimessa työntekijä on ollut hänen työssään ja mistä ajasta tämä on siitä vapaa, sekä lisäksi, erittäin sitä vaadittaessa, arvoilauseen työntekijän osoittamasta työaidosta, ahkeruudesta ja käytöksestä.

Työnantaja on sen ohessa työntekijän vaatimuksesta velvollinen todistuksessa mainitsemaan syyn työsuhteen päättymiseen.

Työnantaja älköön panko todistukseen mitään merkkiä tai antako sitä sellaisessa muodossa, jonka tarkoitus on antaa työntekijästä muita tietoja, kuin mitä todistuksen sananmuodosta käy ilmi.»

Ehkä saisi vielä jollakin tavalla mahtumaan huollon puitteisiin työsopimuslain 35 §:n, joka 29. 11. 1945 annetun lain (N:o 1165) mukaan kuuluu:

»Joka väkivalloin tai uhkaamalla pakottaa tai yrittää pakottaa työnantajaa seisauttamaan työnsä tai siitä erottamaan tai olemaan siihen ottamatta työntekijää taikka työntekijää ottamaan osaa työlakkoon tai estää häntä työtä tekemästä, rangaistakoon niinkuin rikoslain 25 luvun 12 §:ssä sanotaan.»

Mainittu rikoslain 25:12 puolestaan kuuluu:

»Joka, ilman laillista oikeutta, väkivallalla tahi uhkauksella pakottaa toisen tekemään, sietämään tahi tekemättä jättämään jotakin, tuomittakoon, ellei hänen tekonsa lain mukaan ole kovemman rangaistuksen alainen, vankeuteen korkeintaan yhdeksi vuodeksi taikka sakkoon.»

Silloin tällöin, yhteydessä jos toisessakin, siteerataan hallitusmuotomme 6 §:n sanoja: »Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa». Mielestäni edellälukumani säännökset, joiden mukaan niitä rangaistaan, jotka eivät anna ihmisten tehdä työtään, ovat omalta osaltaan ilmauksia perustuslakimme ylevien periaatteiden soveltamisesta.

Olen huomannut, ettei kaikille ole täysin selvää, mikä ero on työsopimuksen ja työehtosopimuksen välillä. Työsopimuksen tekee yksityinen työnantaja yksityisen työntekijän kanssa, mutta työehtosopimus on, kuten 7. 6. 1946 annetussa työehtosopimuslaissa (N:o 436) sanotaan, sopimus, jonka yksi tai useampi työnantaja taikka rekisteröity työnantajain yhdistys tekee yhden tahi useamman rekisteröidyn työntekijäin yhdistyksen kanssa ehdoista, joita työsopimuksissa tai työsuhteissa muuten on noudatettava.

Työehtosopimus on aina tehtävä kirjallisesti ja se on sakkorangaistuksen uhalla pantava nähtäville niille työpaikoille, joita se koskee.

Laissa sanotaan, että työnantaja, jota työehtosopimus sitoo, älköön sen soveltamisalalla tehdä sopimuksen ulkopuolellakaan olevan, työehtosopimuksen tarkoitamaa työtä suorittavan työntekijän kanssa työsopimusta ehdoilla, jotka ovat ristiriidassa työehtosopimuksen kanssa.

Esimerkkinä työehtosopimuksesta mainittakoon viime huhtikuussa tehty sopimus, jossa osapuolina ovat toisella puolen Suomen Puunjalostus-

teollisuuden Työnantajaliitto ja toisella Suomen Metsä- ja Uittotyöväen Liitto. Tähän sopimukseen ovat yhtyneet myös metsähallitus ja Vapo.

Kokonaisuudessaan selvästi työväen huollon alaan kuuluu 28. 3. 1930 annettu työturvallisuuslaki (N:o 104). Kysymyksenalaista kuitenkin on, koskeeko se metsätaloustöitä, ainakaan kaikkia niistä, lain 1 §:ssä kun sanotaan:

»Tätä lakia on sovellettava jokaiseen liikkeeseen ja yritykseen, olkoonpa teollinen tai muu, jossa työntekijää käytetään työhön työnantajan lukuun, nim myös rakennus-, tie- tai vesirakennus- ja vedenjohdattamistyöhön sekä muuhun sellaiseen erityiseen työyritykseen, missä työntekijää sanotulla tavalla käytetään.»

Lain soveltamisalasta erotetaan kuitenkin:

1) työ, jota suorittaa työnantajan luona asuva hänen lapsensa, lapsenlapsensa tai otollapsensa taikka hänen vanhempansa tai isovanhempansa;

2) työ, jota tehdään työntekijän kotona tai muuten sellaisissa olosuhteissa, ettei voida katsoa työnantajan asiaksi valvoa sen järjestelyä; sekä

3) laivatyö.»

Mutta oli kuinka oli, metsätaloustöissäkin on joka tapauksessa noudatettava lain pääperiaatetta, joka ilmenee sen 2 §:stä:

»Työnantaja on velvollinen ottamaan varteen kaiken, mikä työn laatuun ja niihin olosuhteisiin katsoen, joissa sitä suoritetaan, kohtuudella voidaan pitää tarpeellisena hänen työssään olevain työntekijäin suojelemiseksi joutumasta siinä alttiiksi tapaturmille tai saamasta työn johdosta vauriota terveydelleen.»

Lain 3—5 §:ssä puhutaan työhuoneista, ja ne voin tässä esitelmässä ilman muuta sivuuttaa.

Lain 6 §:ssä puhutaan ruokailu-, pesu- ja pukuhuoneista, ruoan lämmitysmahdollisuuksista, juomavedestä ja mukavuuslaitoksista, mutta kun me metsätaloustöissä noudatamme kämppälakiamme, niin se riittänee. Niissä metsätaloustöissä, jotka toistaiseksi jäivät kämppälain soveltamispiirin ulkopuolelle, noudatettakoon metsähallinnon huolto-ohjesäännön johdantoluvun lopussa olevaa yleistä säännöstä ja järjestettäköön työntekijöille sellaiset mukavuudet, mitkä eri olosuhteissa ovat paikallaan, kun asioita harkitaan terveesti ja kukin ymmärtäväisesti suhtautuu alaisiinsa muistamalla muuatta elämänohjetta, jolle tuskin on vertaa, nim. »Minkä te tahoisitte, että ihmiset teille tekisivät, se tehkää myös heille.»

Lain 7 §:ssä puhutaan jälleen työhuoneista, mutta pykälän 3 momentissa on säännös, jota on syytä noudattaa kämppälain määräysten ohella. Sen mukaan nim. »useampikerroksisessa rakennuksessa, jonka työnantaja on luovuttanut asunnoiksi työväelle, pitää olla helposti saatavissa olevia, käyttökelpoisia pelastustikapuita ja muita työntekijäin pelastamiseen tulipalon syytyessä tarpeellisia laitteita.»

Työturvallisuuslain 8 ja 9 §:ssä puhutaan turvallisuuslaitteista putoamisen tai putoavien esineiden aiheuttamien vaarojen estämiseksi, 10—15 §:ssä koneista, hihnoista, huimapyöristä, voimansiirtojohdoista, suojasilmälaseista yms. ja 16 §:ssä sanotaan, että räjähtäviä tms. vaarallisia aineita käsiteltäessä on noudatettava erityistä varovaisuutta. Lain 17 ja 18 § sisältävät säännöksiä, joita nähdäkseni tulee noudattaa metsätaloustöissä, sellaisissakin, jotka eivät ole kämppälain vastaavien säännösten alaisia. Pykälät kuuluvat:

»17 §. Työntekijälle, jota käytetään sellaiseen työhön, missä helposti saattaa sattua tapaturma, on tarkasti opetettava, mitä sen välttämiseksi on vaarintettava.»

Työhuoneisiin tai muihin sopiviin paikkoihin on, missä se havaitaan tarpeelliseksi, pantava nähtävillä ohjeita siitä, mitä työntekijäin on otettava varteen tapaturmien ja terveydenvaarojen välttämiseksi työssä. Asianomaisen piirin ammattientarkastaja on velvollinen työnantajan pyynnöstä tarkastamaan ehdotukset sellaisiksi ohjeiksi.

Työntekijäin on tarkoin noudatettava tässä mainittuja ohjeita.

18 §. *Ensiavun antamiseksi tapaturma- tai sairastapauksissa tulee olla varattuina sellaisia apuneuvoja, jotka voidaan pitää tarpeellisina työn laatuun ja niihin olosuhteisiin katsoen, joissa sitä suoritetaan.»*

Työturvallisuuslaista siirryn työntekijäin tapaturmavakuutuslakiin (asetuskok. N:o 152/12. 4. 1935). En aio syventyä kaikkiin sen yksityiskohtiin. Katson riittäväksi todeta siitä vain sen, että *»valtio ei ole tässä laissa säädetyn vakuutusvelvollisuuden alainen, mutta valtion varoista on valtion työssä sattuneen tapaturman johdosta tämän lain mukaan suoritettava korvaus.»* Tärkeintä on teidän, hyvät kuulijani, joista useimmat olette viran puolesta valtion tapaturma-asiamiehiä, muistaa ja pitää mielessänne, mitä sellaisen viskaalin velvollisuuksiin kuuluu. Ehkäpä siinä suhteessa pieni kertauskurssi on paikallaan käyttäen kurssikirjoina valtioneuvoston päätöstä, joka sisältää tarkemmat määräykset työntekijäin tapaturmavakuutuslain toimeenpanemisesta valtion töissä (N:o 312/25. 10. 1935, muut. N:o 136/8. 2. 1945 ja N:o 338/9. 5. 1946) ja työntekijäin tapaturmavakuutuslakia täytäntöönpanoasetuksineen.

Ensinnäkin ao. työnjohtajan luona on työntekijäin nähtävinä pidettävä työntekijäin tapaturmavakuutuslaki, sen toimeenpanosta annettu asetus, vakuutusneuvostosta annetun lain täytäntöönpanoasetus, äskennä mainittu valtioneuvoston päätös muutoksineen ja selvä ilmoitus valtion tapaturmatoimiston osoitteesta sekä tapaturma-asiamiehen nimestä ja osoitteesta.

Toiseksi palkoista ja muista eduista on pidettävä sellaista kirjaa, jonka perusteella kunkin työntekijän keskipäiväpalkka ja vuosityöansio vaikeuksista voidaan määrätä.

Kolmanneksi on pidettävä tapaturmaluettelo, jossa on mainittuna laitoksen tai viraston nimi, jonka alaisena työ tehdään; työpaikka, työn laatu ja tapaturman aika; vahingoittuneen tai kuolleen työntekijän nimi, ikä ja ammatti; mikäli mahdollista ainakin kahden tapaturmatilaisuudessa läsnäolleen henkilön nimet ja osoitteet;

tapaturmien syy, vamman laatu ja onko lääkärinapua käytetty;

laitoksen tai viraston työntekijäin tapaturmavakuutuslain nojalla suoritamat korvaukset;

mitä korvaukseen oikeutettuja omaisia vahingoittuneella tai kuolleella on;

saako vahingoittunut oman ilmoituksensa mukaan ennestään eläkettä tai tapaturman johdosta elinkorkoa, kuinka paljon ja miltä laitokselta; päivämäärä, milloin tapaturmasta on esimiehelle ilmoitettu ja milloin tapaturmailmoitus on valtion tapaturmatoimistolle lähetetty;

suojelulaitteet siinä työssä, jossa tapaturma sattui; sekä muut seikat, jotka ovat omiaan valaisemaan tapaturmaa.

Neljänneksi on pidettävä sekä palkkauskirja että tapaturmaluettelo ammattientarkastus- ja poliisiviranomaisten nähtävinä ja annettava niistä valtion tapaturmatoimistolle ja vakuutusneuvostolle niiden pyytämät tiedot.

Viidenneksi on pidettävä huoli siitä, että tapaturman satuttua vahingoittuneelle annetaan heti sairaanhoitoa siihen asti, kunnes tapaturman

aiheuttama sairaus on päättynyt, enintään kuitenkin yhden vuoden ajan tapaturmapäivästä lukien (senjälkeiseltä ajalta saa sairas itse, hänen omaisensa tai kunta huolehtia) .Sairaanhoitoon kuuluu:

a) lääkärin antama tai määräämä tarpeellinen hoito, myös sairaalassa, taikka, ellei sellaista hoitoa ole saatavissa, koulutetun sairaanhoitajan antama tai muu tarpeellinen hoito;

b) lääkärin määräämät lääkkeet ynnä tarpeelliset puhdistusaineet ja sidostarpeet;

c) vahingoittuneen kuljettaminen tarpeen vaatiessa lääkärin luo tai sairaalaan ja sieltä takaisin; sekä

d) erityisten tarvittavien sidosten ja muiden apuneuvojen, kuten kainalosauvojen, tekojäsenten, tekosilmien ja silmälasien, joita vahingoittuneen tila saattaa vaatia paranemisen jälkeenkin, ensimmäinen hankkiminen sekä myös niiden korjaaminen ja uusiminen, milloin se vahingoittuneen taloudellisiin oloihin katsoen on välttämätöntä.

Sairaanhoito on annettava tarpeettomia kustannuksia välttämällä, vahingoittuneen terveydentilaa kuitenkin vaarantamatta.

Kuudenneksi on pidettävä huoli siitä, että sellainen tapaturmakorvaus, joka on metsähallinnon selvittävä ja suoritettava valtion tapaturmatoimistoa asialla vaivaamatta, tulee suoritetuksi. Nykyisin on tässä suhteessa voimassa valtioneuvoston päätös N:o 338/9. 5. 1946: *»Laitos tai virasto jonka työssä sattuneen tapaturman aiheuttamasta ruumiinvammasta maksettava korvaus on enintään tuhat markkaa, on velvollinen selvittämään ja suorittamaan sanotun korvauksen, mikäli valtion tapaturmatoimisto ei toisin määrää.»*

Seitsemänneksi: Milloin tapaturman seurauksena on vahingoittuneen kuolema tai vaikealaatuinen ruumiinvamma, on tapaturma-asiamiehen huolehdittava siitä, että heti tehdään ilmoitus tapaturmasta paikkakunnan poliisiviranomaiselle, jonka tulee viipymättä toimittaa siitä tutkimus tapaturmapaikalla antamalla vahingoittuneelle tai, ellei hän voi olla läsnä, hänen omaisilleen, mikäli se viivytyksettä saattaa tapahtua, tilaisuus olla tutkimuksessa saapuvilla.

Kahdeksanneksi: Jokaisesta tapaturmasta, jonka saattaa otaksua tulevan valtion tapaturmatoimiston käsiteltäväksi, on viipymättä toimitettava tapaturmatoimistolle vahvistetun kaavan mukainen ilmoitus, sekä aikanaan lisäksi hoitoa antaneen lääkärin todistus vamman laadusta ja sen todennäköisistä seuraamuksista tai vamman laadusta riippuen, muu luotettava selvitys vahingoittuneen tilasta ynnä muut tarpeelliset asiakirjat ja tiedonannot, niiden joukossa poliisitutkintopöytäkirja, milloin se edellisen kohdan mukaisesti on laadittu.

Yhdeksänneksi: Asiamiehen toimipiirin työntekijäin ja heidän omaistensa korvaushakemukset on otettava vastaan ja asiamiehen oman lausunnon ohella toimitettava valtion tapaturmatoimistolle. Siis ei saa kieltäytyä ottamasta vastaan eikä pöytälaatikossaan makuuttaa, vielä vähemmän takkaan heittää, sellaistaakaan korvausanomusta, jonka asiamies katsoo kerrassaan aiheettomaksi tai valheellisiin perusteluihin nojautuvaksi. Asiamies ei saa ryhtyä tuomariksi, vaan asia on saatettava sitä varten olemassa olevien elinten, ensi kädessä valtion tapaturmatoimiston tutkittavaksi. Lausunnossaan asiamies on ei ainoastaan oikeutettu vaan myöskin velvollinen sanomaan mielipiteensä. Jos lausunto on anomusta puoltava, on tietenkin lähetettävä myös edellisessä kohdassa tarkoitetut selvitykset ja asiakirjat, samoin on syytä lähettää ne, jos asiamies on epävarma anomuksen oikeutuksesta. Mutta jos asiamies on vakaasti sitä mieltä, että

anonus on aiheeton, ei tarvitse muuta kuin lähettää se, lausua mielensä siitä ja odottaa tapaturmatoimistolta mahdollisesti tulevaa pyyntöä lisäselvityksistä.

Kymmenenneksi: Valtion tapaturmatoimiston ja vakuutusneuvoston päätökset toimitetaan asiamiehelle, jonka on puolestaan ne toimitettava asianomaisille korvausta hakeneille.

Yhdenneksitoista: Sellaiselle henkilölle, jonka asiamies katsoo korvauksen oikeutetuksi, hänen on tarpeen mukaan suoritettava ennakkomaksuja jo ennen korvauksen lopullista vahvistamista. Tällöin on käytettävä harkintaa niin, ettei mene maksamaan tapauksissa, joissa selvästi pitäisi älytä korvausvaatimus aiheettomaksi, eikä ylettömiä ja tarpeettomia määriä sellaisissakaan tapauksissa, joissa ilmeisesti on kysymyksessä valtion korvattava tapaturma. Liika suurista ennakoista on tosin vain säädetty, että niistä on asianomaisen saajan maksettava takaisin se määrä, mikä on lopullisesti vahvistettua korvausmäärää suurempi. Mutta kun ennakoja tulee antaa »harkinnan mukaan», niin on selvää, että harkitsemattomiksi katsottavista ennakkomaksuista on vastuussa maksaja, ellei niitä onnistuta saamaan saajalta takaisin. Ja kyllä kai niiden takaisin perimisyritys monta kertaa voi olla verrattavissa yritykseen ottaa hiiri hännästä kiinni.

Kahdenneksitoista: Jos vahingoittuneelle on vapaaehtoisesti taikka muun lain tai asetuksen kuin tapaturmavakuutuslain säännösten perusteella työkyvyttömyyden aikana suoritettu palkkaa tai hänen puolestaan maksuja, on suoritusten laadusta ja määrästä ilmoitettava tapaturmatoimistolle niin ajoissa, että tapaturmatoimisto voi ottaa ne huomioon, ennenkuin päättää vahingoittuneelle suoritettavista korvauksista. Siis esim. jos valtio on edellämainitsemieni työsopimuslain säännösten velvoittamana suorittanut tapaturman aiheuttamalta työkyvyttömyysajalta palkkaa taikka jos valtio on suorittanut sellaiselta ajalta palkkaa vapaaehtoisesti ennen mainitsemani terveyden- ja sairaanhoidon ohjesääntöä tai mahdollisesti muuta periaatetta noudattaen, on nuo palkat ilmoitettava. Vastaavasti on asianlaita, jos vahingoittuneelle suoritettua palkan lisäksi tai asemasta hänen puolestaan olisi suoritettu valtion varoista esim. täysihoitomaksu Rovalaan tms. laitokseen.

Kolmanneksitoista: Vahingoittuneelle, jolle tapaturmasta aiheutuu pitkäaikainen tai pysyvä työkyvyn menetys tai vähennys, suoritetaan elinkorkoa. Tapaturmaisesti kuolleen henkilön leskelle ja lapsille ja joskus muillekin omaisille suoritetaan huoltoeläkettä. Elinkoron ja huoltoeläkkeen suuruus riippuu asianhaaroista. Jos nämä asianhaarat oleellisesti muuttuvat, on tapaturma-asiamiehen viipymättä ilmoitettava siitä tapaturmatoimistolle elinkoron tai huoltoeläkkeen määrän oikaisemiseksi.

Olihan niitä siinä velvollisuuksia kerrakseen. Ja kaikki virkaedusvastuulla, ts. rangaistuksen ja korvausvelvollisuuden uhalla täytettäviä. Erään metsänhoitajan ansioluettelossa on kolmen kuukauden virastapidätys, aiheena vitkastelu tapaturmailmoitusten ja työansiotodistusten lähettämässä tapaturmatoimistolle. Eräs teistä kysyi minulta äskettäin, kuka määrää sen palkkion suuruuden, joka tapaturma-asia hoidosta maksetaan. Nykyisen palkkion on metsähallitus tietääkseni joskus ennen sotia määrännyt. Kirjelmä esim. Valtion hoitoaluemetsänhoitajat r. y:stä metsähallitukselle, niin eiköhän palkkiota nosteta nykyisen ajan tasolle.

Sitten seuraa ohjelmassa hyppäys työaikalakiin, joka on annettu 2. 8. 1946 (N:o 604) ja tuli tämän vuoden alusta voimaan. Sen ensimmäisessä pykälässä on aluksi sääntö:

Tämän lain alainen on liike, laitos ja yritys, jossa yksi tai useampi henkilö, työntekijä, palkasta tekee työtä toisen, työnantajan, lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena.

Pykälän toisessa momentissa luetellaan sitten poikkeuksia: »Lain alaisia eivät kuitenkaan ole» ja niihin sisältyvät mm.

*puiden kaato, kannonnosto, metsässä tapahtuva puutavaran valmistus ja käsittely, hiilto ja tervan valmistus, jotka eivät tapahdu tehdasmaisesti, metsän-
ojitus, uudisalojen kulutus, vartiointi ja palotorjunta sekä metsäteiden rakentaminen ja kunnossapito;*

puutavaran kuljetus metsästä vitto-, jalostus- tai jakelupaikkaan tahi pysyvääseen varastoimispaikkaan taikka paikkaan, josta se kuormataan moottoriajoneuvoon, alukseen tai rautatievaunuun;

puutavaran lauttaus ja vitto, paitsi lauttausväylän pysyväisillä erottelu- ja lajittelupaikoilla.

Metsätaloustöitä, jotka edelläsanotun mukaan siis ovat työaikalain alaisia, voidaan mainita:

karistamoissa tapahtuva työ,
metsän kylvä ja istutus,
taimikon harvennus ja perkaus,
kasvavien puiden karsiminen,
arvioiminen ja kartoitus,
leimaus,
hakkuualan raivaus,
varastopaikoilla tapahtuva puutavaran valmistus ja käsittely,
tehdasmainen hiilto ja tervanvalmistus, samoin kuin tietysti saha- ja
muissa puunjalostuslaitoksissa tapahtuva työ;
uittoväylien rakentaminen ja kunnossapito;
uittoväylien pysyväisillä erottelu- ja lajittelupaikoilla tapahtuva työ;
sekä

moottoriajoneuvolla, aluksella tai rautateitse tapahtuva puutavaran kuljetus siihen liittyvine lastaus- ja purkaustöineen, ja muullakin kuljetusvälineellä tapahtuva puutavaran kuljetus, lastaus- ja purkaustöineen, kun kuljetus alkaa jalostus- tai jakelupaikasta tahi pysyväisestä varastoimispaikasta.

Mikäli johdettavananne on sellaisia töitä, jotka edelläesitetyn mukaan ovat työaikalain alaisia, tutkikaa lain määräyksiä säännöllisestä työajasta, säännöllisen työajan ylittämisoikeudesta, yötyöstä, lepoajasta, korotetusta palkasta ja erinäisiä säännöksiä. Viimeksimainituissa on rangaistusuhkapykäläkin työnantajaa tai hänen edustajaansa varten, joka ei noudata, mitä laki määrää.

Toimittaessani kuulustelua metsätaloudellista virkatutkintoa varten on usein sattunut, että vastaaja selittää uittotyön nykyisin olevan työaikalain alaista. Vastaus todistaa, että asianomainen on, niinkuin pitääkin, seurannut asioita, mutta aivan oikea ei se vastaus ole. Uittotyöajat, ylityökorvaukset yms. eivät sinänsä määräydy työaikalain, vaan edellämainitun työehtosopimuksen perusteella.

Työaikalakiin ei ole pitkä harppaus työntekijäin vuosilomalakiin, joka on annettu 27. 4. 1946 (N:o 317) ja osittain muutettu lailla N:o 756/1. 11. 1946. Se koskee rajoittamattomasti kaikkia metsätaloustöitäkin, ja se on syytä asetuskokoelmasta tarkoin tutkia, jotta välttyisi rangaistusseuraamuksilta ja tulisi annetuksi keisarille, mitä keisarille kuuluu — tulivat tässä mieleeni rehdit Pohjolan jätkät Keisari ja

Tartsan, jotka Veitsiluodon kämpältä Ilves-Matin valtakunnassa lähtivät sauvomaan venettä, kun viime kesänä pistäysin kalamatkalla Luiron latvoilla.

Ei ole aikaa ryhtyä tämän vuosilomalain enempää kuin äsken työaikalainkaan pykälää tässä nyt ryhtyä lukemaan ja selittelemään. Mutta kun tätä esitelmää valmistellessani tuotiin pöydälleni kirje, jossa eräs aluemetsänhoitajaystäväni tiedustelee, onko hakkuumiehelle, joka lähtee pois työstä kesken hakkuukautta, maksettava lomakorvaus, niin tuohon kysymykseen tulkoon tässä yhteydessä vastatuksi. Kysyjä itse tuntui olevan kielteisellä kannalla perustellen sitä seuraavasti: »Tällaisessa työssä annetaan, kuten tunnettua, palsta kerrallaan, niin kauan kuin hakkuu- ja ajoaika riittää, mutta minun käsitykseni mukaan työsuhde ei suinkaan katkea palstan loppuessa, kun hakkuu- ja ajotyö jatkuu edelleen kunnes kevät tekee tuloaan tai leimikko loppuu.» Minun nähdäkseni työntekijällä on oikeus katkaista työsuhteensa milloin vain työpäivän päättyessä, ellei hänen kanssaan ole nimenomaan sovittu jostakin irtisanomisajasta tai siitä, että hän pysyy töissä siihen asti kuin leimikkoa sekä hakkuu- ja ajoaika riittää. Ja työsuhteen tälläkin tavoin päättyessä on vuosilomalain 8 §:n mukaisesti lomakorvaus maksettava.

Varsinaisen palkan maksaminen työntekijöille ei ole mitään huoltoimintaa, se on vain yksityisoikeudellisten sopimusten täyttämistä. Eri näisiä palkanmaksujuttujakin olen tässä esityksessäni kuitenkin kosketellut huollon alaa sivuavina, ja nyt mainittakoon laki ja asetus puutavaran työmittaauksesta, annetut 29. 11. 1945 (N:ot 1166 ja 1167). Ne kuuluvat huollon alaan sikäli, että niitä säädettäessä on pyritty huolehtimaan siitä, että motintekijät ja muut urakkatyötä tekevät metsätöyläiset todella saavat sovitun palkan juuri niin monesta kuutiosta tai muusta mittayksiköstä kuin heillä on tehtyä työtä. Puuttumatta lähemmin puutavaran työmittaussäännöstöön esitän tässä vain seuraavat seikat:

valtio on tämän lain alainen aivan samoin kuin muukin metsätyöntantaja,

työntekijällä on, kuten jo työsuopimuslaista puhuttaessa ilmeni, oikeus olla mittauksessa läsnä, mutta hänellä ei ole siihen velvollisuutta;

mitattuja puita ei saa ilman työntekijän lupaa siirtää pois mittauspai-kalta eikä muutoinkaan käsitellä, ennenkuin työntekijälle on annettu mittaustuloksesta tieto ja kolme päivää mittauksesta on kulunut;

jos työntekijä sanottujen kolmen päivän kuluessa ilmoittaa tyytymättömyytensä mittaustulokseen työnantajan edustajalle, on tämän kutsuttava paikalle virallinen mittaaja, jossa kutsumisessa hänellä on valta käyttää ao. metsänhoitolautakunnan välitystä.

Sen jälkeen asia menee sitten omalla painollansa, mutta huomattava on, että puita, joiden mittauksesta on kysymys, ei saa siirrellä eikä käsitellä ilman ao. työntekijän ja virallisen mittaajan lupaa, ennenkuin mittaaja on toimituksensa suorittanut. Käytän tässä tilaisuutta hyväkseni lyhyesti vielä kerran aikakirjoihin merkitäkseni, että komiteoissa, joissa puutavaran mittaustuloksesta ja myöhemmin puutavaran työmittaustuloksesta on valmistettu, olen olennaisissa kohdissa ehdottanut jyrkästi toista kantaa, kuin mikä sitten on laiksi tullut.

Vaikka palkkakysymykset eivät — sairausajan palkkaa tms. lukuunottamatta — kuulu huollon alaan, niin sitä selvemmin siihen kuuluu eläke. Laissa valtion viran tai toimen haltijain oikeudesta eläkkeeseen, annettu 30. 12. 1924, on 1 §:ssä 4 mom. joka on saanut laissa 1031/1942 seuraavan sisällön:

»Valtion ylimääräisellä toimen haltijalla ja valtion omistamassa teollisuuslaitoksessa tai muussa valtion työssä palvelevalla työntekijällä on oikeus eläkkeeseen, joka määrätään soveltuvissa kohdissa noudattamalla tämän lain säännöksiä.»

Tämän lainkohdan nojalla on 17. 6. 1925 annettu asetus valtion työssä olevien työntekijäin oikeudesta eläkkeeseen. Tämä asetus siihen tehtyine muutoksineen ja sen perusteella annettu valtioneuvoston päätös eläkkeeseen oikeuttavassa valtion työssä olevalle työntekijälle annettavasta työkirjasta on metsähallituksen yhteiskirjeen N:o K 1235/5. 7. 1946 mukana eripainoksena jaettu sellaisille metsähallituksen alaisille viran ja toimenhaltijoille, joille tämä kysymys antaa velvollisuuksia. Sivuutan tässä yhteydessä tämän asian vain viittaamalla sanottuun yhteiskirjeeseen ja sen liitteisiin.

Mainittakoon kuitenkin vielä tässä yhteydessä 1. 6. 1922 annetun köyhäinhuoltolain 4 ja 5 §:n säännöksistä. Sanotun lain 4 §:ssä säädetään:

»Työntantaja pitääköön huolta työntekijöistään sekä heidän vaimoistaan ja alaikäisistä lapsistaan, niinkauan kuin nämä asuvat miehensä tai vanhempainsa luona, niin etteivät he sinä aikana, jona työsuopimus on voimassa, joudu köyhäinhuollon rasitukseksi, ellei vaikea tauti, suurempi tapaturma tahi muu erinomainen syy vaadi köyhäinhuoltoviranomaista asiaan ryhtymään.

Isännän tahi työnantajan vastuuvollisuus ei kuitenkaan nouse suurempaan summaan, kuin mitä työntekijän palkkaeduct mainitulta ajalta tekisivät.»

Köyhäinhuoltolain 5 §:ssä sanotaan:

»Jos työntekijä, täytettyään kaksikymmentä vuotta, on ollut saman työnantajan työssä taikka palvellut samassa liikkeessä tai yrityksessä vähintään kaksikymmentä vuotta ja sinä aikana tullut niin kivilloiseksi tai muuten työhön kykenemättömäksi, ettei hän voi itseään työllä elättää, ja jos hän ei omista varoistaan tai aviopuolionsa taikka lastensa huolenpidon kautta voi saada elatustaan, olkoon oikeutettu, voimainsa mukaista työtä vastaan, saamaan kuolinpäiväänsä asti elatuksensa työnantajaltaan tai, jos niin kohtuulliseksi harkitaan, hänen perillisiltään taikka liikkeen tai yrityksen omistajalta.»

Korkein hallinto-oikeus on kuitenkin 1. 10. 1931 antamassaan päätöksessä tullut siihen tulokseen, että henkilöllä, joka em. asetuksen mukaan saa valtiolta eläkettä, ei ole katsottava olevan oikeutta sen lisäksi saada köyhäinhuoltolain 5 §:n nojalla elatusta valtiolta.

Työväen huoltoon kuuluu myös sosiaaliministeriön päätös lapsilisän maksamisesta metsä- ja uittotöissä, annettu 8. 11. 1947 (N:o 809). Siinä viitataan samana päivänä annettuun valtioneuvoston päätökseen (N:o 808), jonka mukaan työnantajan on suoritettava jokaiselle yksityisoikeudellisessa työsuhteessa olevalle työntekijälleen ja toimihenkilölleen, joka on perheensä pääasiallinen huoltaja, lapsilisiä kustakin tämän elätettävänä olevasta alle 17 vuotiaasta omasta tai aviopuolison lapsesta tai ottolapsesta. Valtioneuvoston päätös on annettu ns. valtalin nojalla ja lakkaa olemasta voimassa viimeistään silloin, kun tuo 6. 5. 1941 annettu valtalin eli, niinkuin sen virallinen nimi kuuluu, »laki talouselämän säännöstelystä poikkeuksellisissa oloissa.» Nähtäväksi jää, jatkuuko valtalin voimassaolo yli maaliskuun loppu 1948 vai joko se silloin lakkaa. Alunperin sen piti olla voimassa vain vuoden 1942 loppuun.

Last but not least tulkoon mainituksi 28. 2. 1947 annettu laki metsä- ja lauttaustyöväen yhteisasunnoista eli ns. kämpälaki (N:o 151). Tässä yhteydessä vain eräitä kommentaareja siihen:

Entinen, v. 1928 annettu kämppälaki, viralliselta nimeltään »Laki metsä- ja lauttaustyöväen asumuksista», koski uittotöiden ohella vain metsänhaku- ja ajotöitä. Nykyinen koskee monia muitakin metsätöitä, mutta esim. metsänleimaustyöt, erinäiset metsänhoitotyöt, raivaukset, kulotukset, kylvöt, istutukset ja ojitustyöt ovat jääneet tämänkin lain vaikutuspiiriin ulkopuolelle.

Lain 2 §:n johdosta kysyi eräs kirjoittaja Metsälehdessä viime keväänä julkaistussa kirjoituksessaan »Kenttämiehen mielteitä uudesta kämppälaiosta»: Jos omistajat eivät halua vuokrata metsätyömiehille asuntoja maalaistaloista, jotka sijaitsevat lähempänä kuin neljän kilometrin päässä työmaalta, onko silloin rakennettava kämppä tai maksettava lain 2 §:n 3 momentin mukainen kävelyraha, jota myös tossurahaksi sanotaan. Vastaukseni tähän kysymykseen kuuluu: Olkoon työmaan lähistöllä maalaistaloja kuinka paljon tahansa, jos »jätkille» — käytän jätkä sanaa ammattiterminä enkä suinkaan minään haukkumasanana — ei niistä suostuta kohtuullisesta vuokramaksusta antamaan tyydyttäviä tilapäiskortteereja, niin kämppälain kannalta on sama kuin ei noita taloja olisikaan.

Kenttämiehen mielteisiin sisältyi myös kysymys: »Lasketaanko kämppälain 2 §:n 2 ja 3 momentissa mainittu neljän kilometrin matka lähimmistä asunnoista linjasuoraan mitaten työmaan lähimpään laitaa vaiko keskelle työmaata ja mahdollisesti pitempää tietä tai polkua pitkin? Jos työmaalle pääsee järvi- tai jokimatkaa suurempaan, lasketaanko tämän matkan mukaan, vai ympäri maamatkan mukaan, paitsi talvikelin aikana?» Vastasin: »Matkalla ei kämppälaiassa tarkoiteta linjasuoraa etäisyyttä, sehän on varsin selvästi sanottuna 2 §:n 2 momentissa. Matkalla ymmärtääkseni tarkoitetaan matkaa, mikä kertyy, kun työmaalle kuljetaan sellaista reittiä, jossa voi kulkea normaalisti. Normaalilla tarkoitan kulkemista, mihin ei sisälly sellaista kovasti aikaa viepää, vaivalloista etenemistä kuin esim. alppikiipeilyä, suossa rämpimistä tai tiuhan viidakon läpi tunkeutumista. Mutta sitä vaatimusta mielestäni laki ei aseta, että työmaalle pitäisi päästä valmistista tietä tai polkua myöten. Mikäli veneitä on käytettävissä, lasketaan matka vesistön yli, muuten ympäri kiertäen. Laissa sanotaan: »Työpaikan ei katsota olevan kaukana, ellei välimatka sinne = = = ole neljää kilometriä pitempi.» ei siis sanota »sen keskelle», vaan »sinne.» Ja mies on työpaikallaan jo silloin, kun hän on sen lähimmällä liadalla.»

Vielä kysyi Kenttämies:

»Jos linja- tai muussa autossa pääsee esim. yhden tai kahden km:n päähän työmaalta ja kävelyä tulee siis mainittu matka, onko tämä kävely matka korvattava ja onko automatka korvattava linja-auton vai minkä kulkuneuvon taksaan mukaan?» Vastasin: »Kirjoituksen julkaisemisen jälkeen on 27. 5. 1947 annettu sosiaaliministeriön päätös metsä- ja lauttaustyöntekijäin matkakorvauksesta eräissä tapauksissa (asetuskok. 431/47). Sen mukaan näyttää vastaus tähän kysymykseen olevan, että koko matka korvataan tekemättä erotusta, mikä osa matkasta on tehty sellaisessa autossa, jota työnantaja ei ole järjestänyt työntekijänsä kyytimeuvoksi, mikä kinttupolkua kävellen. Ellei työntekijällä ole aikapalkkaa eikä ole sovittu, että matkaan käytetty kohtuullinen aika luetaan työajaksi, on korvauksena suoritettava 5, 12 tai 20 prosentin lisäys työntekijän palkkaan siitä riippuen, onko yhteenlaskettu matka 4—6, 6—8 tai 8—10 km. Auki on jäänyt kysymys, suuriko korvaus maksetaan, kun yhteenlaskettu matka ylittää 10 km, mutta viitattakoon tässä siihen lain sallimaan vaihtoehtoon, että työnantaja järjestää vapaan kuljetuksen työpaikalle, siis esim. auton, joka aamuin tuo työläiset työpaikalle ja illoin palauttaa heidät asutuskeskukseen.

Metsälehdessä oli äsken myös nimimerkki Usko Kuikan kysymys:

»Uiton erottelutyömaa sijaitsee noin yhden kilometrin etäisyydellä suurehkoista kaupungista. Kaikki työntekijät eivät mahdu työnantajan varaanmiin asuntoihin, vaan ovat pakotettuja yöpymään kaupungissa tai sen lähiympäristössä kodeissaan taikka enemmän tai vähemmän heikoissa tilapäiskortteereissaan. Kun erälle tulee tällöin asunnon ja työmaan välille matkaa yli 4 kilometriä, kysytään, onko työnantaja velvollinen maksamaan heille ns. tossurahaa?»

Vastasin siihen:

»Ns. kämppäkomitea kirjoitti kämppälakiehdotuksensa perusteluissa: »Lähtien edellytyksestä, että kaupungeissa ja kauppaloissa normaalioloissa, joita silmälläpitäen lakiehdotus on laadittu, on yksityisasuntoja saatavissa, lakiehdotus on kirjoitettu siten, että työnantajalla ei ole lain säätämää pakkoa järjestää yhteisasuntoja työmaan ollessa kaupungin tai kauppalan läheisyydessä. Tässä suhteessa komitean ehdotus meni läpi niin hallituksessa kuin eduskunnassakin. Yhtä vähän kuin mikään laki velvoittaa kaupungissa olevan tehtaan johtoa huolehtimaan tehdastyöläisten asunnoista, yhtä vähän kämppälaki velvoittaa metsä- tai uittotyönantajaa järjestämään asuntoja työmaalle, joka on niin lähellä kaupunkia kuin kysymyksessä sanotaan. Ja kun työnantajalla ei ole kämpän rakentamisvelvollisuutta, ei hänellä myöskään ole velvollisuutta puuttuvan kämpän korvaamiseen ns. tossurahoilla.»

Lain 3 §:n 2 momentin kohdalla mainittakoon, että komitean mietinnöstä ilmenee tarkoituksena olleen, että kesän aikana ja kysymyksen ollessa vain lyhytaikaisesta käytöstä muunakin vuodenaikana voidaan yhteisasuntoina käyttää esim. aittoja, saunoja, riisiä, aluksia, rautatievaunuja, teltoja ym.

Edellä mainittu Kenttämies Metsälehdessä julkaistuissa mielteissään katsoi, että lain 7 § on niinkuin olla pitääkin, mutta kysyi, ovatko sellaiset tapaukset kokonaan lain ulkopuolella, joissa väkivaltaisuudet kohdistuvat työnantajaa tai hänen edustajaansa kohtaan. Vastaukseni on: eivät ole. Viitataan työ sopimuslain 31 §:ään, jonka mukaan työnantajalla on sovittu työkaudesta ja irtisanomisajasta huolimatta oikeus heti purkaa työ sopimus ja tietenkin lakkauttaa kaikki sopimuksesta johtuvat asunto- ym. etuudet mm. silloin, »kun työntekijä tekee väkivaltaa työnantajalle, tämän perheen jäsenelle tai työnantajan sijaiselle tahi työtoverilleen, uhkaa heidän hankkeaan, herjaa tahi törkeästi solvaa heitä, tai saattaa heidän siveellisyytensä vaaranalaiseksi, taikka tekee itsensä syyppääksi kavaltamiseen, petokseen, näpistämiseen tai rikokseen, jota ei voida sakolla sovittaa.»

Tätä työ sopimuslain säännöstä ei kämppälaki ole kumonnut. Se on vain lisännyt työnantajalle velvollisuuden käyttää oikeuttaan työ sopimuksesta johtuneen asuntoedun lakkauttamiseen silloin, kun rikollisuus on kohdistunut työntekijän asuntoon. Ymmärrettävää on, että se on jättänyt työnantajan valtaan olla omalta kohdaltaan anteeksiantavainen ja puolestaan sallia edelleen asua kämpässä työläisensä, joka häntä itseään on törkeästi haukkunut taikka muulla tavoin pahoin pidellyt.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että vastatessani Metsälehdessä Kenttämiehen kysymyksiin samalla panin pienen reunamuistutuksen hänen mielteeseensä, että kämppälaki velvoittaa kovin yksipuolisesti vain työnantajaa »eikä lainkaan työntekijää.» Juuri tämä 7 § velvoittaa työntekijöitä. Se tosin on ulkonaiselta muodoltaan työnantajaa velvoittava, »työnantaja huolehtikoon jne.», mutta asiallisesti se raskaan seuraamuksen uhalla vel-

voittaa työntekijöitä noudattamaan heille järjestetyissä asumuksissa vissejä ohjeita sekä elämään siivollisesti.

Kämpän lattiasta komitea ehdotti sanottavaksi, että asunnossa tulee olla »puuaineesta valmistettu, vedon estävä lattia», mutta tämä muuttui eduskunnassa täytelattiaksi, jonka erottaa maasta tarpeellinen ilmatila. En ole lainkaan rakennusmies, joten en voi sanoa, mitä näiden sanontojen eroavaisuus käytännössä merkitsee. Mutta tuntuu, että eiköhän asia ole ykslysti kumminpäin vain.» Jotta lattia varmasti olisi vedon estävä, se tarvinnee kaksi kerrosta ja jotakin paikoilleen pysyvää näiden kerrosten väliin. Jotta lattia olisi täytelattia, riittänee täytteeksi sellainenkin aine kuin seisova ilma, jota esim. ikkunaruuutujen välissä hyvällä menestyksellä käytetään.

Edellä mainitsemani Kenttämies oli mietiskellyt sellaistaakin mahdollisuutta, että ajotöihin otetaan mies ja hevonen, joista edelliselle olisi tilaa kämpässä, mutta jälkimmäiselle ei riitä pilttuuta kämpän tallissa. Kysymykseen, onko tällöin korvattava kodin ja työmaan välinen yli 4 km:n matka, on mielestäni vastattava myöntävästi.

Kämpälain 21 §:n johdosta mainittakoon, että sillä ei suinkaan ole siirretty metsähallitukselle sellaisen metsätyönantajan velvollisuuksia, joka ostaa pystyyn puita valtiolta. Hän on lain 1 §:n mukaisesti velvollinen huolehtimaan siitä, että hänen työläisensä saavat lainmukaiset asumukset. Mutta tämä pykälä velvoittaa valtiovaltaa mahdollisuuksiensa mukaan rakentamaan metsämailleen tarkoituksenmukaisesti sijoitettuja kämppiä, jotta ostajalla, toivottavasti ajan oloon hyvinkin useassa tapauksessa, on mahdollisuus leimikon ostaessaan samalla vuokrata metsähallitukselta valmis kämpä ja kaikki mitä siihen pitää kuulua.

Lain 23 § on siten käsitettävä, että sosiaaliministeriö voi olevien olojen niin vaatiessa tai muuten, kun se on pätevin syin perusteltavissa, antaa erivapautuksia lain ja asetuksen säännöksistä. Tällainen dispensin antaminen voi tapahtua niin, että sosiaaliministeriön toimesta julkaistaan asetus-kokoelmassa erityinen, kaikkia metsä- ja uittotyömaita koskeva päätös, jollainen annettiin 27. 5. 1947 (asetuskok. N:o 430), mutta myös voi sosiaaliministeriö antaa esim. metsähallituksen tai jonkin yksityisen yhtiön anomukseen päätöksen, joka on voimassa vain sen työn antajan joko kaikilla tai erikseen määrättyillä työmailla. Olen kuullut esim. kerrottavan Rosenlew-yhtiön suunnittelemasta, pyörien varassa siirrettävästä »kämppäjunasta», joka ehkä ei kaikissa suhteissa prikulleen vastaisi kämppälain ja sen nojalla annettujen asetusten määräyksiä, mutta olisi toisissa suhteissa työntekijöille mukavampi ja muuten kovasti käytännöllinen. Kunhan vain on siitä huoli pidetty, ettei tuossa junassa asuminen saata terveyttä ilmeiseen vaaraan, on sosiaaliministeriöllä valta hyväksyä sen käyttö. Junan »konduktöörivaunun» seinään on tällöin pantava paperi, josta ilmenee sosiaaliministeriön lupapäätös kaikkine mahdollisine ehtoineen ja rajoituksineen.